תלמוד בבלי · אחרונים · פורת יוסף

פורת יוסף הקדמה וכללים

רבי יוסף תאומים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פורת יוסף הקדמה וכללים

רבי יוסף תאומים

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פורת-יוסף-הקדמה-וכללים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4
פתיחה 7
כללים 14
כלל א 15
כלל ב 17
כלל ג 17
כלל ד 18
כלל ה 18
כלל ו 19
כלל ז 20
כלל ח 20
כלל ט 20
כלל י 21
כלל יא 21
כלל יב 22
כלל יג 22
כלל יד 22

הקדמה

הקדמת המחבר לכבוד התורה מדבר

דברי הגרדי הצעיר יוסף באאמ"ו מאיר נרו. יתברך הבורא וישתבח היוצר כל היצורים וכל הנבראים אשר לו הכח והממשלה ואין לזולתו בורא קצות ארץ וחוצות ומנהיג את העולם במדת החסד והרחמים. וברוב רחמיו וחסדיו ושבועתו אשר רוצה לקיימה הוציא אותנו מכור הברזל ממ"ט שערי טומאה לקחת גוי מקרב גוי הללו עובדי ע"ז כמו הללו ובכל זאת מחמת רחמיו ודיבורו שהוא אמת הוציא אותנו משם וקרבנו לפני הר סיני וברוך ה' אלהי ישראל אשר בחר בנו מכל עם האדמה להיות לו לעם סגולה לא שרבים אנו מהמה אלא בשביל שבועתו שרוצה לקיימה ונתן לנו תורתינו הקדושה והטהורה. בקולות וברקים אשר כמוהו לא נהייתה כדי שלא ליתן פתחון פה לאומות לומר לא ידענו מיפה וברה. וכדי ליראה מלפניו ולעבדו ביראה. ונתן לנו חוקים טובים ומשפטים ישרים ללכת בדרכיו כל הימים והשם אמר מי יתן והיה זה כל הימים ויהי כי ארכו לנו הימים. והלכנו בגולה ומכלי אל כלי הורקנו ואין לנו לא מנהל ומחזיק עד כמעט שהתורה משתכחת מישראל כמאמר חז"ל עתידה תורה שתשתכחה מישראל וכל אחד בונה במה לעצמו והתורה מונחת בקרן זויות כקופה שאין לה אזנים ואין איש שם על לב על מה עשה ה' ככה ומה חרי האף הגדול הזה על אשר עזבנו תורתינו הקדושה אשר היא אלפים שנה קודם בריאת העולם קדומה ובה היה הש"י משתעשע יום יום ולעת כזאת חללוה זרים החרשים שמעו והעורי' הביטו לראות העם המתאוים תאות גופניות זה פונה לזיתו וזה לכרמו ותלמידי חכמים נעים ונדים כל רואיו ילעיגו עליו לאמר אין כחו אלא בפה כתולע הזה ואף עמדו ביניהם ליצני הדור חדשים מקרוב באו אשר לא שערום אבותינו מעולם ולומדים התורה שלא לשמה לקנתור בעלמא יבואו שני אנשים עורים נצים בפלפול של הבל עד שהאחד פותח פיו חבירו פוער פיו לבלי חק ובהבל פיהם מבלבלין השמועה ומשימין את התורה כדברי שחוק והיתול ח"ו ולפעמים יסיעו השמועה לענין אחר אשר לא היתה כוונת התנא כלל בזה ומראין חידודין למרחוק חידודה קודם לליבונה ליבון הילכתא על בוריה חידוד של תוהו ובוהו אוי לעינים שכך רואין ואוי לאזנים שכך שומעין והתורה מתרעמת עליהם ואומרת עשאוני בני ככינור המנגן בבית משתאות וח"ו אין אני מדבר על כל ישראל כי מה אני שפל בריה אך נגד אותן הפחותי ערך ממני ואשרי הדור שגדולים נשמעים לקטנים והנה קמתי אני השפל והצעיר לימים מן הראוי היה לטמון ידי בצלחת מלהעלות דברי לפני גאוני ארץ פן ירוצו גולגלתי ובמה יתוקן העיות אשר עיותתי ח"ו אך העירוני רעיוני לאמר קום מה לך כי

נרדם כי מה ישא אדם מעמלו אשר יעמול תחת השמש וכבר הפליגו קדמונינו במעלת החיבורים כמה שאמר המשורר אגורה באוהליך עלמים שכאשר אומרים דבר שמועה מפיו שפתותיו דובבת בקבר וגם מאמר החכם הנזכר על החכמה עשות ספרים הרבה אין קץ יורה על דבר זה ראה נא מה שכתב הגאון בעל ווי העמודים בצואתו לבניו בניי הזהרו כשתדרשו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות תאמרו דבר שמועה מפי כדי שתהא שפתותי דובבת בקבר ומה יענו עזובי קיר אשר נשכח זכרם ואל יבהל רוחך להשיב דבר הלא הגדולים אשר בארץ המה אשר מימיהם אנו שותין לא חיברו שום חיבור אף אני אומר שאני רבנן דפקיע שמייהו ותורתם עומדת לעולם מה שאין כן לפחותי ערך אשר נשכח זכרם ההכרח לחבר איזה חיבור להניח אחריו ברכה להיות לו למשמרת אך באשר שבעו"ה עמדו חדשים מקרוב ומלבישים עצמן בטלית שאינו שלהם וגוזלים פירות של אחרים אוי להם קשה עונם מנשוא ואני השפל מנעתי עצמו מדרך הזה והנה מודיע אני לכל מעיין בחיבורי זה שכל ימי גדלתי בין חכמים מחוכמים בדרכי התלמוד ולא חסרתי מחכמתם אפילו ככלב המלקק מן הים כי הם חכמים גדולים ואני בער ולא אדע ולא בינת אדם לי אמרתי אל לבי אם לירד לים התלמוד בעניינים עמוקים במופלא ממך אל תדרוש אך באתי בחיבורי זה לתור בפשטי הדברים בסוגית הש"ס ובפוסקים ראשונים ואחרונים ונשענתי על הצור ב"ה כי הוא יודע תעלומת לב שלא לכבודי ולא לכבוד בית אבא עשיתי זאת רק למען יהא לזכרון ובאתי לבקש מן כל מעיין בספרי שלא יראה לקנאה ולקנתור לך נא ראה מה שכתב ראש המדברים אבן עזרא ז"ל במצוה דלא תחמוד וזה לשונו וא"ת והיאך צוה השם יתברך מצוה כזו שאין בידו בי הלב חומד ומה בידו לעשות ובמה יתוקן העיות אשר עיוח ותירץ כשישים האדם על לבו כי אחריתו רמה ותולעה והוא מורכב מיסוד העפר אשר רובו ממנו כמה שכתב הרמב"ם ז"ל בהל' דיטות וזה לשונו ומהו זה שכתוב בתורה כי עפר אתה ואל עפר תשוב הואיל וכל הנבראים מורכבים מד' יסודות ותי' הואיל ויסוד העפר רובו כו' יע"ש לא יהא שום קנאה וגאוה בלבו וכבר הביאו הספרו מוסר משל ומליצה על זה וגם זאת בקשתי לכל מעיין שאל יהא נבהל להשיב עד לאחר עיון רב העיון הראוי לכל מי שרוצה להשיג על ספר אחר כמה שכתב משמרת הבית על בדק הבית וזה לשונו אטו מלתא רברבתא לומר הלכה זו נאה וזו אינה נאה כי יגעתי בחיבורי זה כמה שנים ביגיעה אחר יגיעה והאל הרועה אותי מימים ימימה יציל אותי משגיאה ועל זה היה מתפלל ר' נחוניא בן הקנה בכניסתו לבית המדרש שלא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חבירי וכתב הב"י ז"ל דהיה מתפלל שלא אכשל בדבר איסור והיתר או טומאה וטהרה וכיוצא בו שאז

יגיע היזק גדול ואף שלא יטעה בבוראה רק בפלפול מכל מקום שישמחו בו חבירו ויענשו על ידו גם ענוש לצדיק לא טוב והנה מהראוי להזכיר כאן מה שזכר המורה בחלק ראשון פרק ג' בשבע סיבות הסתירה שכחב שם שבספרו לא ימצא סתירה אם לא מכח עומק העיון וקשה ההבנה בדבריו והחלק הא' מחמת שכאשר שכתב ואת הלכה שכח מה שאמר מקודם זהו פחיתות גדול ואין ראוי לבעלי מדע יע"ש ואף שח"ו אין לדמותו בשום דמיון אצלו מכל מקום כתבתי זאת ליתן לב להמעיין שאל יהא נבהל להשיב ואף שדי לל בביאורים אשר חברו ראשונים זה היה די להם בדורות ראשונים אשר היה לבן פתוח כפתחו של אולם ואתה בעו"ה נתמעטו הלבבות וצריך ביאור על ביאור שהרי הרמב"ם ז"ל חיבור כרך גדול ונורא מי לנו גדול ממשה ואחריו שנתמעטו הלבבות עמד ר"י מקוצי ואחריו רבינו יעקב בעל הטורים דור אחר דור וכן מהרש"א ז"ל שחיבור ביאור רחב על הש"ס זה היה די לו ברחב שכלו ועכשיו דבריו צריכין ביאור לפעמים לכן קמתי אני השפל וחברתי חיבור זה על חמשה מס' יבמות כתובות פסחים חולין בבא קמא וקונטרס אחרון הנקרא פרשת דרכים על פסק חדש אשר ירד וצלל במים אדירים הרב הגדול בספרו פני יהושיע וזה משפט הספר ומעשהו לתור בפשטי הדברים בגמרא ופירש"י ותוספת והמפרשי הגמרא ולפעמים אבוא בארוכה לבאר דברי הרמב"ם ופוסקים ראשונים ואחרונים השייך לאותה סוגיא וקראתי שם החיבור פורת יוסף למען שמי בקרבו למען יהיה לי למשמרת ואקוה לאל יתברך שיקובלו דברי בעיני חכמי הדור כי יגעתי בענין אחד כמה זמנים ולעת כזאת אין ידי משגת לדפוס כולו שהוצאת הדפוס מרובה ע"כ אדפוס על שני מסכתות יבמות כתובת וכללים השייכים לספר הזה וקצת מחידושי קונטרס אחרון שני ואם אזכה יוגמר כולו בעזר האל יתברך ומעתה בקשתי מאת הבורא יתברך שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזית בנועם ה' ולבקר בהיכלו אגורה באהליך עולמים ולא ימוש תורה מפי ומפי זרעי עד עולם והאל הרועה אותי מעודי יתחדש כנשר נעורי וימול את לבבו לעבדו ביראה כל ימי חיי הבלי. לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות אמן. כ"ד המחבר המדבר בלב נשבר ונדכא אסקופה הנדרסת לרגלי תלמידי חכמים המתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא דבריהם הצעיר יוסף באאמ"ו מאיר נר"ו תאומים:

סלייק הקדמה בעזר בורא רוח ויוצר הרים ויהי רצון שישמע קול שופר על ההרים הרמים. ויקבץ מבין אריות שה פזורים ויהיו כולם מאמינים בשם אל אלים ויהיו כולם אהובים וברורים ולמודי השם והלכה מורים יהיו רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן.

פתיחה

גרסינן במסכת חולין (דף ל"ג ע"א) אמר רב אחא בר יעקב מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין כותי על בני מעיים כו' החותך בשר מן המפרכסת לישראל שרי ולנכרי אסור דבישראל בשחיטה תליא מלתא מכי שחיט יצא מידי אמ"ה ולבני נח במיתה תליא מילתא כו' מתקיף ליה מי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור תניא דלא כרב אחא בר יעקב החותך בשר מן המפרכסת אחד ישראל ואחד נכרי מותרין בו עכ"ל. והרמב"ם ז"ל בהלכות מאכלות אסורות פסק כרב אחא בר יעקב החותך בשר מן המפרכסת לישראל שרי ולנכרי אסור. והקשו עליו האחרונים הא סתמא דתלמודא דפסחים (בדף כ"ב ע"ב) סבירא ליה דלא כרב אחא בר יעקב דאמרינן שם כל מקום שנאמר לא יאכל אחד איסור אכילה והנאה במשמע ופריך והרי אמ"ה דכתיב לא יאכל ותניא מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואמ"ה לבני נח שנאמר לפני עור לא תתן מכשול הא לכלבים שרי כו' ומאי קושיא דילמא מיירי באמ"ה מן המפרכסת דלישראל אפילו באכילה שרי ולכך אצטריך לטעמא דלפני עור דלבני נח אסור וא"כ דברי הרמב"ם דלא כהלכתא עכ"ל:

והנה לפי דברי האחרונים יש להקשות גם למסקנא דמסקינן בחולין (דף ק') דאמ"ה אינו נוהג אלא בבהמה וחיה ועוף הטהורים ולא בטמאין דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר מי שבשרו לחוד מותר אבל בבני נח ד"ה מוזהר על הטמאין כטהורין וא"כ מאי קושי' דילמא מיירי באמ"ה מן הטמאה דלישראל אינו אסור משום אמ"ה ושפיר שייך לפני עור דלנכרי אסור כו':

אבל הנראה לי בזה דהר"מ ז"ל לשיטתו אתי שפיר דקושית הגמרא לאו למימרא הא לכלבים שריא דאי לאו הכי תיפוק ליה משום איסורי הנאה דזה ליתא משני פנים אלא דקושית הגמרא דאי אמ"ה אסור בהנאה לא היה אסור כלל אמ"ה לבני נח עתה ולא שייך לפני עור לא תתן מכשול. והוא כמו שאבאר דבסנהרין מסיק דכל מילתא שנאמרה ונישני' לזה ולזה נאמרה והרי מילה ומשני למילתייהו נישנית ביום אפילו ביום השבת יע"ש ולפי זה יש להקשות מנלן דאמ"ה נוהג עתה בבני נח ואי דנאמרה ונישנית הא למילתייהו נשנית דאי לא נישנית היה נוהג אף בבהמה טמאה כמו בבן נח דמהאי טעמא נוהג בבני נח אף בבהמה טמאה דלא שייך ביה מי שבשרו מותר כו' משא"כ עתה דנשנית בסיני לא תאכל הנפש עם הבשר הא בשרו לחוד מותר דכהאי גוונא אמרי' לעיל (בדף ק' ע"ב) במתני' ג"ה נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה אמר ר' יהודה והלא מבני יעקב נאסר כו' וכתבו התוספת דה"ק דאין לומר מי שגידו אסור ובשרו מותר דהא מבני יעקב נאסר יע"ש היטב אך נראה לומר דע"כ אמ"ה נוהג בבני נח דאל"כ למה נשנית

בסיני ואי דאינו נוהג בטמאה מהיכי תיתי דיחל אמ"ה על בהמה טמאה דכלל בידינו וכן כתב הר"מ בהל' איסורי ביאה דאין איסור חל על איסור אם לא בא' מג' דרכים כולל ומוסיף וב"א ואמ"ה לאחר מיכן הוא דחייל ול"ל לקרא אך דאמ"ה הוה איסור מוסיף דמתחלה מותרת לב"נ טמאה ועכשיו איסור אמ"ה מיגו דחל על בני נח לכך איצטריך מי שדמו אסור ובשרו מותר כו' ואי ס"ד דאין נוהג בב"נ א"כ ליכא איסור מוסיף ולמה נשנית בסיני דאין נוהג בטמאה מהיכי תיתי דיחול וע"כ דאמ"ה נוהג בב"נ ולפ"ז א"ש דהכי פריך הא לכלבים שרי דאי לאו הכי אמאי איסור אמ"ה נוהג בב"נ דנשנית למילתייהו נשנית דאינו נוהג בטמאה ואי דאין איסור חל על איסור יש לומר דהר"מ ז"ל בכריתות עלה דהך יש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' חמש חטאת חלב מן המוקדשין אקדשי' מיגו דאיתוסף איסור הנאה שכתב בפי' המשניות אשר לו דאיסור הנאה הוה איסור מוסיף דלא כמו שכתבו התו' בחולין (דף ק"א ע"א) דאיסור הנאה לא הוה רק איסור חמור יע"ש היטב וא"כ פריך שפיר דאי אמ"ה אסור בהנאה אמאי נוהג בבני נח דאיצטריך לשנות בסיני דה"א דיחול אמ"ה על בהמה טמאה דאיסור הנאה הוה איסור מוסיף ושפיר מצי חייל כו' ומיהו זאת ליכא למימר דאי אמ"ה אסור בהנאה לכך איצטריך לישנות בסיני דאי מקרא דאדם לא היה אסור בהנאה זה אינו דכיון דלאחר מ"ת לישראל נאמרה תו אסור בהנאה דכתיב אותו הא כל מקום כו' ותדע לר"י דסבר גיד הנשה לבני יעקב נאמר ואפ"ה איצטריך לשנויי אליביה דר' יהודה בפסחי' (בדף כ"ג) כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרה וזה פשוט ואין צריך לפנים:

הן אמת שהר"מ ז"ל בפי' המשניות כתב ולמה לא חשיב בשר בחלב איסור מוסיף יע"ש שתירץ ודבריו צריכין ישוב דעת וכבר התבאר זאת והלחם משנה כתב כיון דעל איסור הנאה אינו לוקה דהר"מ ז"ל פסק בהל' מאכלות אסורות דכל איסורי הנאה אם עבר ונהנה אינו לוקה ולא הוה מוסיף אלא כשהאיסור האחרון חמיר כאיסור הראשון ויש לנו אריכות דברים בזה אי"ה במקום אחר אנופף ידי בזה. אבל יש לומר דטעמא דכל איסור הנאה אינן לוקין כתב המגיד משנה והמשנה למלך בהל' יסודי התורה דר"א אמר ר' יוחנן בפסחים (דף כ"ה ע"ב) בלישנא בתרא דכל איסורין שבתורה אינן לוקין אלא דרך הנאתן וכל הראוי לאכילה אינו חשיב דרך הנאה אלא אכילה ואפשר דקושית הגמ' כאן אליבי' דלישנא קמא אליבי' דר' אבוהו אמר ר' יוחנן דכל איסורין שבתורה אינן לוקין אלא דרך אכילתן כו' ובנהנה כו' לוקה ופריך דהוה מוסיף דהכא אליביה דר"א קיימינן כו' ודוק היטב לפע"ד:

ובזה יש ליישב סוגית הגמ' דבכורות (דף ה' ע"ב) דפריך חלב מנלן דשריא דליכא מידי דאתי מן החי ושריא ומשני מדאיצטריך בשר בחלב הא חלב לחודי' שרי אימא בשר בחלב אסור באכילה ובהנאה וחלב אסור באכילה ושרי בהנאה ואפילו לר"ש דשרי בהנאה משכחת למלקי על בשולו כו' יע"ש היטב. וכבר תמהו בזה רובם ככולם דמאי ניחותא הוא זה דבשר בחלב אסור באכילה ובהנאה אכתי למה לי ג' לא תבשל לכתוב תרי לא תבשל אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור הנאה ולאכילה לא צריך קרא דחלב לחודי' אסור גם לר"ש יגדל התימא דמאי קאמר משכחת למלקי כו' ואכתי למה לי ג"ש דיליף ר"ש קודש קודש מטריפה בחולין (דף קט"ו ע"ב) על איסור אכילה ולפי מ"ש אתי שפיר דהנה יש להקשות מאי קושיא דילמא חלב לחודיה אסור ובשר בחלב לעבור עליו בשני לאוין אך דאין איסור חל איסור דמהאי טעמא המבשל חלב בחלב אינו לוקה על אכילה בודאי כו' יע"ש וה"ק דילמא בשר בחלב אסור בהנאה וא"כ איכא למימר לעבור בשני לאוין דאיסור הנאה הוה איסור מוסיף לשיטת הרמב"ם ז"ל. ולר' שמעון דשרי בהנאה וליכא איסור מוסיף משכחת למלקי על בשוליה והוא דבחולין (דף קט"ו ע"ב) מסיק איסי בן יהודה דיליף ג"ש קודש מטריפה והנאה בק"ו מערלה ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסור בהנאה בשר בחלב שנעבדה בו עבירה בבישול א"ד שאסור בהנאה ור"ש יליף באכילה מג"ש ומותר בהנאה וכתבו התוס' וכי ליה לר"ש ק"ו וי"ל דסבר ג"ש עדיפא מק"ו ואין ג"ש למחצה מטריפה דמותר בהנאה ולפי זה הכי קאמר לר"ש איכא למימר דהא דאיצטריך ג"ש לאו למימרא דאסור באכילה דחלב לחודי' נמי אסור באכילה אלא דאיצטריך הג"ש דמותר בהנאה דמשכחת למלקי על בשוליה ואיכא למילף בק"ו ומה ערלה שלא נעבדה בו עבירה מכ"ש בשר בחלב שנעבדה בו עבירה בבישול:

או יאמר דה"ק בשר בחלב אסור באכילה ובהנאה והוא לדעת איסי בן יהודה דיליף ג"ש באכילה מטריפה ובהנאה מק"ו וכתבו התו' בפסחים (דף כ"ה ע"ב) וא"ת ומי אלים ק"ו לאפוקי מג"ש דטריפה מותר בהנאה ויש לומר דהק"ו גלי לן דנילף מג"ש מקדשים שיצאו חוץ למחיצתן ומיהו בלאו ק"ו הייתי אומר מטריפה דמפרש היתר הנאה בהדיא בקרא יע"ש היטב וא"כ א"ש אימא דהג"ש אתי לאיסור הנאה למילף מקדשים שיצאו חוץ למחיצתן כו' ואי דק"ו יש לומר דאין עונשין מן הדין לכך איצטריך ג"ש ואף דבאמת אין לוקין על הנאת בשר בחלב כמ"ש התוס' בפסחים שם (דף כ"ה ע"ב) היינו כיון דאיכא לאוקמי הג"ש על אכילה והק"ו גלי דנילף מקדשים כיון דעיקר איסור הנאה אנו למידין מכח ק"ו חשיב שפיר אין עונשין מן הדין משא"כ השתא דחלב לחודי' אסור ע"כ

דהג"ש על איסור הנאה דלוקין כו' ואף לשיטת הר"מ דכל איסורי הנאה אינן לוקין היינו דלא הוה דרך הנאה והא אליבי' דאיסי בן יהודה מסיק בפסחים (דף כ"ו ע"א) להכי לא כתיב אכילה בגופי' יע"ש היטב והר"מ ז"ל דפסק בהל' מאכלות אסורות דאינו לוקה על הנאת בשר בחלב בפרק שביעי ע"ש דפסק כתנא דבי ר' ישמעאל דג' פעמים לא תבשל ולאו דאתי באם אינו ענין אין לוקין עליו כמ"ש הלחם משנה שם ויתבאר זאת בכללי יע"ש משא"כ אי מג"ש א"ש ודו"ק:

גרסינן במסכת קדושין (דף ע"ז ע"א) אמר אביי כהן גדול באלמנה לוקה שתים אחת משום לא יקח ואחת משום לא יחלל ולילקי נמי משום לא יחלל זרעו בשלא גמר ביאתו כו' מתיב רבא אלמנה וגרושה שני שמות כו' וחלוצה מדברי סופרים מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא יע"ש ובפירש"י בביאה שלאחר קידושין מיירי כו' עכ"ל והנה מה שפירש כן ולא שקידשה בביאה ולקי על ביאה אחת תרתי אחת משום לא יקח ואחת משום לא יחלל אפשר דדוקא נקט והוא (דבדף י' ע"א) מסיק כל הבעל דעתו על גמר ביאה כו' וכבר הקשו התוס' שם דביבמות (דף נ"ט) משמע דאשה בהעראה ותירצו בביאה לאחר קידושין יע"ש וא"כ על כרחך בביאה שלאחר קידושין דאי בביאה לחודי' א"כ ללקי שלש דע"כ דעביד גמר ביאה אף שלא היה הזרעת זרע מ"מ יותר מהעראה ובהעראה עשאה חללה וללקי נמי משום חללה אלא ע"כ בביאה שלאחר קדושין ולא עביד אלא העראה כו' ורש"י ז"ל סובר כהרשב"א שמביא במשנה למלך (בהל' איסורי ביאה פרק י"ז) דבחדא ביאה חייב משום גרושה ומשום חלוצה דלא כשיטה ישנה יע"ש. והמקשה דפריך ולילקי משום לא יחלל זרעו לפי סברתו דגמר ביאתו שהיה שם הזרעת זרע וע"כ עביד יותר מהכ"ע דבהכ"ע אינו ראוי להוליד ואינו חייב משום לא יחלל זרעו וע"כ סבור דגמר ביאתו יותר מהכ"ע היה יכול להקשות ולילקי נמי משום חללה. אלא דפריך טפי שפיר כו' דלילקי נמי משום לא יחלל זרעו:

והנה ראיתי להעיר בכאן ספיקות עצומות חדא דמאי פריך רבא לאביי כו' וכי איהו לית ליה דכ"ג באלמנה לוקה שתים אחת משום לא יקח ואחת משום לא יחלל דאיהו אמר לקמן שם דקידש ולא בעל אינו לוקה מאי טעם לא יקח משום לא יחלל וא"כ למאי הלכתא כתבי' רחמנא לא יקח דכיון דאינו לוקה אלא ע"י ביאה וע"כ לחיובי' תרתי ועוד היאך תלוי זאת הקושיא כאן וחלוצה דרבנן כו' אמתני' דמס' מכות ריש אלו הן הלוקין הוה ליה לאקשוי דקתני גרושה וחלוצה אינו חייב אלא אחת כו'. ועוד מה שפי' רש"י בריש אלו הלוקין גרושה וחלוצה דמרבינן מוי"ו דואשה דמשמע שהוא מן התורה וכבר הקשו לשם התוס' דבהדיא מסקינן הכא דמדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא יע"ש:

והנה הר"מ ז"ל (בהל' איסורי ביאה פרק י"ז) כתב דאינו לוקה בלאו דלא יחלל אלא כהן גדול באלמנה ולא כ"ג בגרושה דבלא"ה חלל דאינה ראויה לכ"ה משא"כ כ"ג באלמנה דחיללה דאינה ראוי לכהן הדיוט יע"ש וראייתו מדקאמר אביי כ"ג באלמנה דוקא כו' והנה בזה אפשר לומר דהכי פריך ליה לאביי דקאמר ולילקי נמי משום לא יחלל זרעו ומאי קושיא והא הוה לאו שבכללות דלא יחלל דחילול דידה וחילול זרע מחד קרא נפקא וצ"ל דהכי פריך ליה דמדקאמר דוקא כה"ג באלמנה לוקה שתיים והא כה"ג בגרושה נמי לוקה שתיים אחת משום לא יקח ואחת משום חלול מזרעו ומשני בשלא גמר ביאתו דליכא חלול זרע אלא חלול דידה ודוקא כה"ג באלמנה כמ"ש הרמב"ם ז"ל. והרמב"ם ז"ל לשיטתי' אזיל שכתב (בהל' נזירות פרק ה' הלכה ח') דנזיר שאכל זג וחרצן כו' דפסק כרבא במס' פסחים (דף מ"א ע"ב) דאביי אמר לוקין על לאו שבכללות ורבא אמר אינו לוקה תרתי אלא חדא וכן פסק הרמב"ם בהל' קרבן פסח דנא ומבושל כו' יע"ש וא"כ הא דפריך ולילקי נמי משום לא יחלל זרעו לאו למימרא דלילקי שלש דהא הלכתא כרבא דאין לוקין אלאו שבכללות תרתי ועל כרחך דקשי' מאי אירי' כ"ג באלמנה אפילו כ"ג בגרושה נמי לוקה שתיים כמ"ש לעיל ואית ליה להרמב"ם הוכחה דכה"ג בגרושה אינו לוקה משום לא יחלל משא"כ הראב"ד ז"ל לשיטתי' שפסק בהל' נזירות דלוקה על לאו שבכללות דחלופי גירסאות יש כמ"ש הכ"מ דהראב"ד גורס דרבא אמר לוקין על לאו שבכללות ואם כן איכא למימר דקושית הגמ' דפריך ולילקי נמי משום לא יחלל זרעו היינו דלילקי שלש ואין הכרע לומר דאביי דוקא נקט כה"ג באלמנה ולכך השיג שפיר עליו בהל' איסורי ביאה דאף כה"ג בגרושה לוקה משום לא יחלל כו' ובזה אתי שפיר דפריך וחלוצה דרבנן דמדפריך ולילקי נמי משום לא יחלל זרעו ע"כ סבירא ליה דלוקה על לאו שבכללות פריך שפיר וחלוצה דרבנן בלא זה הייתי אומר דחלוצה מן התורה ולכך נקט שם שפיר במתני' אלו הן הלוקין גרושה וחלוצה משא"כ גרושה וחלוצה אינו חייב אלא אחת דכיון דחלוצה מריבויא דואשה גרושה נפקא הוה ליה לאו שבכללות משא"כ לפי סוגיא דידן ע"כ ס"ל לסתמא דתלמודא דלוקה על לאו שבכללות וע"כ פריך שפיר וחלוצה דרבנן ומסיק דקרא אסמכתא בעלמא משא"כ שם במס' מכות פירש"י אליבא דהלכתא כרבא דאין לוקין אלאו שבכללות כמ"ש הרמב"ם ושפיר מצינו לומר דחלוצה מן התורה מרבויא דואשה והא דאינו לוקה על גרושה וחלוצה אלא אחת דהוה ליה לאו שבכללות ובדוקא נקיט גרושה וחלוצה דאלמנה וחלוצה חייב שתיים כו':

ודע שמה שהקשה רבא לרב יהודה דקאמר כה"ג באלמנה לוקה שתיים ממתני' דמכות לפי' רש"י דקשיא ליה דהתם ע"י קידושין הוה ללקות שתים ומאי קושיא דילמא מיירי

בלא קידושין שם דלישנא דהבא הכי משמע בזנות בעלמא וראיתי להרב הגדול מוהר"ר בעריש שכתב בפתיחה לספר פני יהושע וזה לשונו ולשיטת הרמב"ם בפרק ט"ו מהל' איסורי ביאה שכתב דכל חייבי לאוין אינן לוקין עד שיקדש ויבעל וא"כ הבא על הממזרת על כרחך מיירי ע"י קידושין ומסתמא מיירי מתניתין בחד גוונא ופריך שפיר אלמנה ע"י קדושין היה ללקות שתיים כו' ואינו יודע דהא במכות מסיק שם דמתני' דהתם ר"ע הוא יעויין שם ור"ע ס"ל דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ולדידי' בודאי אפילו בלא קידושין לוקה בכל חייבי לאוין דמהאי טעמא בחייבי כריתות לוקה אף בלא קידושין דמאי מהני הקדושין וכן כתב בספר פני יהושע ומיהו יש ליישב דבריו דקשיא ליה אליביה דמאן דאית ליה דר"ע לא אמר אלא בחייבי לאוין דשאר כמתני' דיבמות (דף מ"ט ע"א) דלא כר' סימאי וכר' ישבב שם ועל כרחך מיירי מתני' דמכות ע"י קידושין ופריך שפיר:

אמנם כן אפשר לומר דפריך ליה דמשמע אף בגמר ביאתו מיירי מדסתם מתני' ואמאי הא הוה ללקות נמי משום לא יחלל זרעו והיינו דפריך ליה רבא דרבא לשיטתי' אזיל דאמר אין לוקין אלאו שבכללות ופריך אהא דקאמר בשלמא גמר ביאתו כו' משמע הא גמר ביאתו לוקה נמי משום לא יחלל זרעו וע"כ לוקה אלאו שבכללות א"כ ליתני אלמנה וגרושה ליחייב שתיים על כל אחד כו' וע"כ דאינו כן דאין לוקין אלאו שבכללות ולא ארב יהודה פריך אלא אהא דקאמר בשלא גמר ביאתו כו'. ותדע דלהר"מ ע"כ צריך לומר כן דאיהו סבירא ליה דאינו לוקה בגרושה משום לא יחלל וא"כ אלמנה וגרושה נמי אינו לוקה משום לא יחלל דהרי מחוללת אף לכ"ה וע"כ כמ"ש דקושית הגמרא בגמר ביאתו כו':

ודע דלפי מה שכתב המגיד משנה (בהלכות איסורי ביאה פרק ט"ז) עלה דהך מילתא שכתב הרמב"ם ז"ל דכה"ג בגרושה וה"ה כ"ה אינו לוקה משום לא חלול דידה כתב דלא נהירא ליה והכריע המ"מ דכ"ג לוקה אף בגרושה דלא יחלל אכולהו קאי אבל כ"ה אינו לוקה לא משום חלול דידה ולא משום חלול זרעו דכ"ה ילפינן מג"ש מכ"ג דיהא זרעו חולין וג"ש לא אהני ליה אלא לענין חלול ולא לענין מלקות יע"ש וא"כ פריך שפיר דע"כ מתני' דמכות בקידש מיירי דאי בלא קידש אמאי גרושה וחלוצה לכהן הדיוט לוקה דהא ג"ש לא אהני אלא לענין איסור ולא לענין מלקות וע"כ בקידש מיירי וא"כ מסתמא אלמנה לכ"ג בחד גוונא מיירי בקידש ופריך שפיר שני שמות על זה ושני שמות על זה כו'. ואף בגרושה לכ"ג לשיטת המ"מ דבכהן גדול לוקה אף בגרושה:

הן אמת שדברי מגיד משנה נפלאו ממני דאיך יאמר זאת דכ"ה אינו לוקה לא בגרושה וחללה משום לא יחלל דידה ודזרעו דג"ש לאו לענין מלקות גמירי כו' דא"כ מאי קאמר שם (בדף ע"ז ע"ב) אמר רבא לא יאמר גרושה בכ"ג ותיתי מק"ו מכהן הדיוט אלא לומר לך מה גרושה מאלמנה חלוקה יע"ש ומאי קושי' והא איצטריך גרושה בכ"ג דאי הוה ילפינן מכ"ה דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה התם אינו לוקה משום חלול כו' אף כ"ג בגרושה אינו לוקה משום חלול לכך איצטריך גרושה בכ"ג דלא יחלל עלה קאי ודוק לפענ"ד:

איתא במסכת קידושין (דף ע"ח ע"א) אמר ליה רב נחמן לרבא האי קרא רישא בכהן גדול וסיפא בכ"ה כתיב אלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כי אם בתולת מזרע ישראל והדר כתיב בחד קרא והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו רישא בכ"ג וסיפא בכ"ה כו' אמר ליה אין כתיב קרא הכי ופריך מכהן אין מישראל לא ה"ק מן המיוחסת שבכהונה וחד אמר מכהן מן מקצת כהנים והיינו כ"ה ע"כ ובפרש"י מי כתב קרא הכי קס"ד דדריש ליה כמ"ד מן המיוחסת שבכהונה עכ"ל רצונו מבואר דלמאן דדריש מן מקצת כהנים והיינו כהן הדיוט אין כאן קושיא מי כתב קרא סתמא והא בהדיא מפרש קרא מכהן דהיינו כ"ה אך קשה מי הכריחו לפרש דקס"ד כמאן דדריש מן המיוחסת דילמא פריך למאן דדרש כן וכבר העיר בזה בספר פני יהושע ועוד באומרו רב נחמן לרבא דוקא תקשה מי כתב קרא הכי ואמאי לא הקשה כן לעצמו ונראה דוקא לרבא קא קשי' ליה ולא לאחר דאיכא למימר כולה קרא בכ"ג מיירי וה"ק והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן דוקא שנפל' ליבום ואין יבום אלא מאב בודאי היה אחיו כהן יקחו דמן התורה אלמנה מן האירוסין מותרת להתייבם כמ"ש ביבמות (דף כ' ע"א) ומיירי מאלמנה מן האירוסין ושפיר דייקא מכהן יקחו שהיתה אלמנת כהן משא"כ לרבא דאיהו מסיק ביבמות (דף כ"א ע"א) דמן התורה אינו ראוי ליבום דכל היכא דאיכא לקיומי' תרתי לא אתי עשה ודחי ל"ת והכא אפשר בחליצה א"כ לדידיה ליכא למימר ע"י יבום דמן התורה נמי אסורות משא"כ לאינך איכא למימר ע"י יבום דיחזקאל מדבר תורה קאמר דכה אמר ה' ואפילו דרבנן אכתי לא נגזרה ויחזקאל מדאורייתא אמר ולפ"ז א"ש דע"כ המקשן היה סבור דליכא למידרש כלל רק מן המיוחסת דאל"כ רק דפריך למאן דדריש כן אימא מאן דדריש כן מן המיוחסת ס"ל דאלמנה מן האירוסין מותרת להתייבם איכא לקיומי' כולה קרא בכ"ג כמ"ש לעיל ומאן דסבר אסור מן התורה ס"ל דמכהן היינו מכ"ה יע"ש ולדידי' בלאו הכי לא קשה מי כתב קרא הכי ולכך הוכרח רש"י לפרש דהמקשה היה סבור דליכא למידרש רק מיוחסת ופריך שפיר לרבא כו' ודוק היטב:

יש מקשין אהא דפסק הרמב"ם (בהל' איסורי ביאה פט"ו) דכל חייבי לאוין אינן לוקין עד שיקדש ויבעל א"כ הא דפליגי אביי ורבא דלרבא קידושין שאין מסורין לביאה לא הוה קידושין והקשו התוס' (דף כ"א ע"א) וא"ת חייבי לאוין אמאי תפסי קידושין דהא שאין מסורין לביאה ותירצו דהנך בלא קידושין נמי אינן ראוין לביאה משא"כ קידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזה מהן קידש דע"י הקדושין נאסר הביאה ולפי שיטת הרמב"ם בחייבי לאוין נמי הוה קידושין שאין מסורין לביאה דבלא קידושין אין איסור כו' עכ"ל. ואני אומר דאף דמשמע מדברי הכסף משנה רפט"ו מהל' אלו דאף איסורא ליכא בלא קידושין בכל חייבי לאוין מ"מ הא כתב הכ"מ שם דכל חייבי לאוין אינן לוקה משום ממזרת בלא קידושין הא משום לאו אחר לוקה משום קדשה לשיטת הרמב"ם (בפ"א מה' אישות) דקדשה אפי' בביאה אחת נמי הוה קדשה דלא כהשגות הר"א שם ואפילו אם נאמר דדבריו שבהלכות נערה בתולה (פרק ג') סותרין לזה דשם משמע דאינה קדשה עד שתהא מופקרת בביאות הרבה ולא בביאה אחת וכבר העירו בזה עצמות יוסף וכ"מ ולחם משנה בהל' מלכים כבר ישבנו בזה ועיין בפנים במסכת כתובות בריש אלו נערות ואף אם נניח זאת מ"מ איכא עשה מן התורה דר"א ס"ל ביבמות דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ועיין במגיד משנה (בפ"א מהל' אישות) שכתב משום דאיכא עשה דבר תורה בזנות וא"כ בלא קידושין נמי נאסר הביאה או משום קדשה או עשה מיהת איכא ודבק באשתו ולא בזנות כמ"ש המ"מ יע"ש היטב. משא"כ בקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזה מהן קידש דע"י הקדושין הללו נאסר הביאה דאי קידש אחת מהן היתה מותרת שפיר מקרי קידושין שאין מסורין לביאה. והר"מ ז"ל לשיטתי' דפסק דפלגש נמי אסורה מן התורה משום קדשה וא"כ בלא קידושין אסורה אף כשמיחדה לפלגש כו' ודוק לעני"ד:

יש להסתפק בהא דכתב המגיד משנה בריש הלכות אישות וז"ל כתב הרמ"ך דקדשה אינה אלא בת ישראל והבא על הכותית אינו לוקה משום קדשה דלא תהי' קדשה מבנות ישראל כתיב עכ"ל ובגיורית אי ממעטינן נמי מבנות ישראל ואינו לוקה משום קדשה או לא דבעלמא ממעטינן מבישראל אפילו הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה כו'. ועיין בחידושינו במסכת כתובות ריש אלו נערות יבואר שם הספק הנ"ל:

כללים

כללים הבאים בספר הזה

כלל א

יבאר הא דאמרינן בכמה מקומות דאין עשה דוחה עשה דמאי אולמיה האי עשה מהאי עשה אי דוקא בשני העשין קום ועשה הוא דאין אחד דוחה חבירו כגון עשה דטהרת מצורע לא דחי עשה דשלוח הקן אי לאו דגדול השלום כמו דמסיק בחולין (קמ"א ע"א) וכדומה אבל עשה דשב ואל תעשה כגון לאו הבא מכלל עשה דהוה עשה יכול לדחות אותו עשה שיש בה קום ועשה או לאו. כתב הרב הגדול בספרו פני יהושע במסכת כתובות (דף מ"ג ע"א) בתוס' בד"ה ניתי עשה ונדחי כו' שכתב שם בספר פ"י דוקא עשה גמור שיש בו קום ועשה הוא דעשה אינו יכול לדחות אותו אבל עשה הבא מכלל לאו לא עדיף מלאו גמור ועשה גמורה יכול לדחות אותו והא דכתבו התוס' ביבמות (דף כ') דחייבי עשה אינן עולין היינו אלמנה מן הנשואין יע"ש:

והנה יש להוכיח כדבריו ממסכת קידושין (דף י"ג ע"ב) מיתת הבעל מנלן דמתיר מדאסר רחמנא אלמנה לכ"ג מכלל דלכהן הדיוט שריא ופריך לכ"ג בלאו לכ"ע בעשה האי עשה מאי עבידתי' אלמה לא נפקא ממיתה ואוקמי' אעשה כו' ובתוס' וא"ת דילמא ע"י יבום וי"ל דא"כ הוה למכתבי' הך קרא דאלמנה זונה וגרושה אצל פ' יבמין עכ"ל. והנה יש לראות דהא אלמנה מן האירוסין מסיק ביבמות (דף כ') דמן התורה מותר לייבם וע"כ באלמנה מן הנשואין וא"כ אכתי תקשה ל"ל קרא אלמנה לא יקח ואין לומר ללקות עליו דכי אם בתולה מעמיו הוה עשה הא השתא קיימינן דמיתת הבעל אינו מתיר וחייבי עשה מן התורה אינן רמיא ליבום דמאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה וא"כ תו הוה ליה אשת אח שלא במקום מצוה והוה אשת איש וקים ליה בדרבה מיני' דמהאי טעמא אמר האי עשה מאי עבידתי' משמע דאי הוה מיתה תו לא שייך לאו דמלקות כו' ואף דאיכא לאוקמי' קרא בשוגג דחייבי מיתות שוגגין חייבין במלקות דהלכתא כר' יוחנן בכתובות ובחולין פרק אותו ואת בנו גבי השוחט לע"א יע"ש אפשר דסוגיא דהכא אליבי' דריש לקיש דחייבי מיתות שוגגין פטורין מן המלקות ולכך פריך האי עשה מאי עבידתי' או יאמר דפריך לרבא דאמר כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד דאי עביד מהני דאי לא מהני אמאי לקי וכאן דלא מהני לא הוה ללקות עליו וא"כ מה מקשין התוס' דלמא ע"י יבום אכתי הוה ליה אשת איש ול"ל אלמנה לא יקח כו' אלא דחייבי עשה כהאי גוונא דלאו הבא מכלל עשה כי אם בתולה יכול לדחות אותו עשה דיבום ולכך איצטריך אלמנה לא יקח כו' ומקשין שפיר:

אבל נראה לי דאין משם הכרח דאדרבא נימא לאידך גיסא כיון דמיתת הבעל אינו מתיר וע"כ ליכא לקיומי' האי קרא דאלמנה לא יקח אלא ע"י יבום ליכא לאקשויי ליתי עשה

ולידחי ל"ת כיון דגזירת הכתוב הוא בשלמא באמת דמיתת הבעל מתיר ואיכא לאוקמי' קרא לכ"ע בלא יבום וע"י יבום אתי עשה ודחי ל"ת משא"כ השתא כו' ומקשין התוס' שפיר

ובזה יש ליישב מה שכתב מהרש"א ז"ל שם בתוספת בד"ה לכ"ע בעשה ויש לומר דא"כ הוה למכתבי' הך קרא אלמנה וגרושה וחללה גבי פרשת יבמין וכתב מהרש"א ז"ל אגב דכתיבי בחד קרא ומיהו הנך מצינו לאשכוחי אף בלא יבום עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה דכיון דאלמנה הוה למכתב בפרשת יבמין ע"כ גם אלמנה וגרושה וחללה הוצרך למכתב שם בחד קרא כדמסיק ביבמות (דף נ"ט ע"א) בין אלמנה מן האירוסין ובין מן הנשואין אסורה לכ"ג מה"ד לילף אלמנה מתמר ואימא ה"נ דומיא דגרושה וא"כ איצטריך למכתב אלמנה וגרושה בחד קרא וגם חללה כדמסיק בקדושין (דף ע"ז ע"ב) חללה אין חללה אלא מאיסורי כהונה ופירש"י שם דכיון דכתיב אלמנה גרושה חללה זונה ולא כתיב חללה בתר זונה כו' יע"ש וא"כ איצטריך בחד קרא אבל לפי מ"ש אתי שפיר דלפום סברא דהשתא דאלמנה לא יקח אי אפשר לאשכוחי אלא ע"י יבום וע"כ מן האירוסין כמה שכתבתי לעיל תו לא הוה איצטריך למכתב בחד קרא אלמנה וגרושה דע"כ ידעינן אלמנה מן האירוסין דמן הנשואין בלא"ה הוה עשה והוה א"א כו' ושפיר מצי למיכתב גרושה חללה וזונה בחד קרא דידעינן דאין חללה אלא מאיסורי כהונה מדשני מכ"ה דכתיב גרושה זונה וחללה ולכך כתב מהרש"א ז"ל אגב דכתיבי בחד קרא כו' יע"ש:

והנה ראיתי כתוב בספר נצח ישראל שכתב במסכת יבמות וקדושין ששמע מחכם אחד מא"י שכתוב בתלמוד ירוש' עלה דהך דפריך ביבמות (דנ"ט ע"א) ואימא אה"נ ומשני מדאיצטריך דמיתת הבעל מתיר ע"כ מוכח דמן האירוסין נמי והאריך שם ואני אומר אי איתא להא דירושלמי לא קשה ולא מידי דירושלמי לשיטתי' שתירוץ עלה דהך דפריך מדאסר רחמנא אלמנה לכ"ג מכלל דלכ"ע שריא תיפתר ע"י יבום כקושית התוספת עד דהוצרך לומר או כי ימות האיש דאיתקש מיתה לגירושין וע"כ מוכח דבין מן האירוסין דאל"כ ל"ל או כי ימות האיש האחרון דמיתת הבעל מתיר הא מוכח מדאסר רחמנא אלמנה לכ"ג מכלל לכ"ע שריא דאי ע"י יבום הא אלמנה מן האירוסין מותר ואלמנה מן הנשואין ליכא לאוקמי' דאין עשה דוחה עשה והוה ליה א"א וחייב מיתה אלא ע"כ דאלמנה מן האירוסין נמי אסורא ושפיר איכא לקיומי' ע"י יבום כנ"ל:

ודע שמה שכתבנו דאי באלמנה מן הנשואין הוה ליה אשת אח שלא במקום מצוה וחייב מיתה דהוה אשת איש לפום סברא דהשתא דמיתת הבעל אינו מתיר הנה בזה נסתפק המשנה למלך (בהל' איסורי ביאה פרק י"ז) ובפרשת דרכים בדרך מצותיך שנסתפק שם

בחייבי עשה דמן התורה אין רמיא ליבום והוה אשת אח שלא במקום מצוה אי קידש אי הוה קדושין כיון דע"כ זקוקה לחליצה מיבמתו או לא ועיין במהרש"א ביבמות (דף כ"א) אהא ביאת כ"ג באלמנה דמפירש"י יראה דלמ"ד לא אתי עשה כו' או בחייבי עשה גם אותה אינה פוטרת הביאה יע"ש ולא סגי לה בגט דהיינו דהוה אשת אח שלא במקום מצוה ולא קניא כלל הביאה. ועיין בחדושינו במסכת יבמות (בדף מ"ה) שכתבנו שם על הדרך יע"ש:

כלל ב

יבאר הא דכתב הרמב"ם (בהל' מאכלות אסורות פרק ג') האוכל בשר בהמה טמאה לוקה וכתב המגיד משנה שם אף דהוה לאו הבא מכלל עשה אותה תאכלו ולא בהמה טמאה כיון דאיכא גם ק"ו מחזיר כו' עונשין בהאי גוונא אף דאין עונשין מדין ק"ו מ"מ כה"ג שנאסר בביאור מן התורה יע"ש. והנה התוספת ז"ל בפסחים (דף מ"א ע"א) אינם סוברים זה הכלל דכתבו שם אהא דילפינן ק"ו שאר משקים ממים כו' שכתבו דאיכא מלקות דאף דאין עונשין מדין ק"ו מ"מ הכא גילוי מילתא בעלמא הוא כו' ולפי שיטת הרמב"ם בלאו הכי לוקין כיון שנאסר בביאור מן התורה כי אם צלי אש ולאו הבא מכלל עשה תו שפיר מצינו לענוש מדין ק"ו אלא דלא סבירא להו הך כלל. ולפ"ז יש להקשות הא דכתבו התוספת ז"ל בריש אלו הן הלוקין שהקשו אמאי לא חשיב במתני' אונן ששימש דלוקה כו' יע"ש והנה הר"מ ז"ל מהל' ביאת מקדש כתב אונן ששימש בעשה ומן המקדש לא יצא הא אחר שלא יצא חלל כו' ואפשר לומר כיון דאיכא נמי ק"ו בהך דאונן דאינו ראוי לעבודה בריש כל הפסולין יע"ש וכיון דאיכא ק"ו בהדיה לאו הבא מכלל עשה שפיר לוקין אלא שמדברי התוספת בפסחים לא מוכח כן כמ"ש לעיל:

כלל ג

יבואר מה דכתב הלחם משנה (בהל' מאכלות אסורות פרק שביעי) דלאו דאתי באם אינו ענין אין לוקין עליו ושמהאי טעמא כתב הר"מ ז"ל דהנהנה מבשר בחלב אינו לוקה אף דכתיב לא תבשל ושכן מוכח מד"ת יע"ש בפרק איזהו נשך. ויש מקשין אדרבה מריש איזהו נשך מוכח מד"ת איפכא שכתבו שם עלה דאמר רבא (דף ס"א) ל"ל לאו בגזל לייתי מריבית ואונאה לעבור בשני לאוין וא"ת דילמא לגזל גופא לעבור בב' לאוין וי"ל דגזל הוה לאו הניתק לעשה ואם איתא בעושק שכר שכיר נמי תקשה מאי נ"מ משני לאוין ואי ללקות עליו הא הוה לאו דאתי באם אינו ענין כו' וטעות הוא דהא כתב שם הלחם משנה דהיכא דאיכא איסור מפורש ע"כ הלאו למלקות אתי וכו' וא"כ התם איכא לאו מפורש לא תעשוק שכר שכיר ע"כ לא תגזול לענין מלקות אתיא כו' יע"ש היטב. ועיין

במה שכתב המשנה למלך (הלכות מאכלות אסורות פ"ש הלכה ב') לפי מה שהניח הר"מ בשורש י"ד בריש השוחט ומעלה (בדף ק"ו ע"ב) דפריך וכי מזהירין מן הדין ולא פריך מילה לייתי בק"ו יע"ש היטב:

כלל ד

יבאר במדת ק"ו אי עונשין מיתה בידי שמים מדין ק"ו וה"ה כרת דדוקא עונש בידי אדם אין עונשין או לא שנא והנה מחלוקת קדום הוא בין אבות העולם והתוספת ז"ל בחולין (דף קט"ו ע"ב) כתבו בהדיא דאין עונשין אפילו עונש שמים בהך דאיסי בן יהודה דיליף בשר בחלב בהנאה מק"ו מערלה וחמץ יוכיח מה לחמץ שכן כרת והקשו התוספת וא"ת היא גופא נילף וי"ל אין עונשין הרי בהדיא כו' אבל רש"י ז"ל סובר בזבחים (דף י"ד ע"ב) בד"ה פסול חוץ לזמנו דפוסל בשלמים כו' ומיהו כרת לא נפקא מיניה דיו לבא מ"ה להיות כנדון כו' משמע דעונש כרת עונשין מהדין ולפ"ז קשה הך דחולין. והנה י"ל דליכא למילף בק"ו שיהא עונש כרת דאיכא למימר חמץ לפני זמנו תוכיח דנעבדה בו עבירה שעבר בעשה דתשביתו וכן הוא המסקנא ופוסקים דחמץ לפני זמנו נמי מיקרי נעבדה בו עבירה ואפ"ה אין בו כרת אלא לאו לפני זמנו דתוך זמנו בכרת ולא לפני זמנו אלא בלאו. ומיהו קושית התוס' דחמץ שנעבדה בו עבירה לפני זמנו יהא בכרת מק"ו ג"כ מתוך זמנו שלא נעבדה בו עבירה כמ"ש מהרש"א ז"ל דאיכא חמץ שלא נעבדה בו עבירה כגון שביטלו ואפ"ה הוה בכרת באכילה מכ"ש לפני זמנו שנעבדה בו עבירה אלא דאין עונשין מדין ק"ו ומיהו ז"א דבאכילה היאך יכול להיות שלא נעבדה בו עבירה כמ"ש התוס' (בדף כ"ט) בפסחים וצ"ע:

כלל ה

בהא דאין עונשין מדין ק"ו אבל מג"ש והקישא עונשין שפיר עיין סנהדרין ריש אלו הן הנשרפין יע"ש. אמנם אם נאמר דאפילו לאיסור עשה אין מזהירין מדין ק"ו או עשה מיהת או לאו איכא ביה עיין במשנה למלך (הלכות מאכלות פ"ש הלכה ב') ובמגיד משנה (הלכות שבת בפרק כ') אהא שהקשה הרשב"א ל"ל עשה דוינפש והקשה המגיד משנה הא אין עונשין מדין כו' דמשמע מדבריו שם דאף איסור עשה אין מזהירין מדין ק"ו. ולפ"ז מילתא דאתיא בק"ו הוה ממש כמו דין חצי שיעור דאסור מן התורה ואין לא איסור עשה ולא איסור לאו אלא איסורא בעלמא ונפקא מיניה לפי מה דכתב הרמב"ם (בהלכות שבועות פרק חמישי הלכה ז') מי שנשבע שלא יאכל כל שהו מנבילות וטריפות ואכל חייב דאיסור שבועה חל על חצי שיעור הואיל ואין בו לא איסור עשה ולאו וה"ה דיחול איסור על מילתא דאתיא בק"ו לאיסורא ועיין במשנה למלך (בהלכות

מאכלות איסורות פ"ש הלכה ג') דאבר מהחי אינו נוהג באדם והריטב"א כתב דנוהג באדם ואף שהר"מ ז"ל לשיטתי' שכתב דבשר אדם אסור מן התורה ואיסור אמ"ה לאחר מיכן חדא דבהמה בחייה [לאו] לאיברים עומדת ועוד דבמעי אמו אף בבהמה ליכא איסורא אמ"ה כמה שאמרו בחולין ריש ג"ה לא נצרכא אלא לנפל שלא נקשרו איבריו בגידין כו' יע"ש אעפ"כ מצי חל איסור אמ"ה על איסור בשר אדם דאמ"ה מצטרף בשר גידים ועצמות וחל על חצי שיעור דבשר אדם כו' ועיין (בפרק שמיני) מהלכות אלו שכתב המ"ל בשם הרשב"א דג"ה נוהג אף באדם אף לפי שיטת הר"מ דבשר אדם אסור מן התורה מ"מ מצי חייל דהר"מ פסק אכלו ואין בו כזית חייב ומצי חייל איסור ג"ה אאיסור בשר אדם אחצי שיעור ובחדושינו במסכת חולין נאריך בזה בעזה"י:

כלל ו

מילתא דאתיא במה הצד אי הוה מה מצינו או חשיב ק"ו והוא נובע מסוגיא דחולין (דף קט"ו ע"ב) ובפסחים (דף כ"ה ע"ב) דקאמר ק"ו מערלה כו'. כתב של"ה בסוף ספרו שמקצת אומרים דחזר מדין ק"ו והוה מה מצינו ע"ד משל שאמר יהודה ק"ו מראובן מה לראובן שיש לו חומרא פלונית שמעון יוכיח מה לשמעון כו' הצד השוה שבהן שיש להם חומרא מיוחדת אף יהודה וא"כ הוה מה מצינו והשל"ה השיג על זה ואמר דהק"ו חוזר לאיתנו ככחו אז כן כחו עתה כי עיקר הילפותא מראובן והיוכיח הוא לבטל הפירכא יע"ש:

ואני נתקשיתי בזה לפי כת הסוברים דמה הצד מה מצינו הוא א"כ מה פריך שם בחולין דף הנ"ל תניא איסי בן יהודה אומר מערלה מה לערלה חמץ יוכיח מה לחמץ כו' כלאי הכרם יוכיח ופריך לייתי במה הצד כו' יע"ש ומאי קושיא והא התוס' כתבו שם דמכלאי כרם גרידא הוה מצי למיליף במה מצינו אלא דניחא ליה בק"ו וא"כ מאי קושיא נילף במה הצד הא הוה מה מצינו וניחא ליה למילף בק"ו ואם כוונתו להקשות כן טפי הוה ליה לאקשוי דנילף חדא מחדא מכלאי כרם גרידא והנה יש ליישב זאת דהמקשה על כרחך היה סבור דלכלאי הכרם נמי איכא למיפרך שכן לא היתה להם שעת הכושר כדפריך אח"כ ומיהו קודם שחידש לו רבא הך כללא דחדא מתלת אי הדר דינא פרכינן פירכא כל דהו היה סובר דבאמת כדפרכינן מה לכלאי הכרם כו' הדר דינא וא"כ איך שיהיה הוא מה הצד ופריך שפיר למה לי למימר כ"ה יוכיח חדא מתלת במה הצד לייתי חדא מתרתי במה הצד וחדא מחדא מכ"ה ליכא למילף לפום סברא דהשתא דאיכא למיפרך שכן לא היתה להם ש"ה משא"כ באמת דחידש לו כלל דהכי אמר רב מרדכי משמי' דרב אשי חדא מתלת אי הדר דינא פרכינן פירכא כל דהו א"כ פריך שפיר וליפרך

מה לכ"ה שכן לא היתה להם שעת הכושר דליכא למימר הדר דינא דא"כ איכא למיפרך מה להנך שכן גידולי קרקע כו':

ומה מאד נוראות נפלאתי על הרב הגדול בספרו פני יהושע במסכת פסחים שהקשה עלה דהך דפריך ואם איתא לפריך מה לכלאי הכרם שכן לוקין שלא כדרך הנאתן והקשה נימא הדר דינא וח"ו לומר שנעלם ממנו סוגי' זאת דאי הדר דינא פרכינן פירכא כל דהו שכן גדולי קרקע כו' ובזה אפשר לומר מה שכתב רש"י ז"ל שם בחולין וזה לשונו לקמן פריך למה לי כ"ה תוכיח נימא הדר דינא ועוד פריך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה ש"ה וכי כי רוכלא ליזל וליחשוב אבל הנראה כונתו דמקשה לקמן לימא הדר דינא הא ניחא למילף בק"ו וע"ז אמר ועוד פריך מה לכלאי כרם כו' וע"כ היה המקשה סובר דהדר דינא ופריך שפיר כו'. ובחדושינו למסכת חולין ופסחים אנופף ידי בזה בעזה"י:

כלל ז

יבאר מדת ק"ו מצינו ק"ו אף דסוף דינא הוה מה מצינו אכתי ק"ו בתוקפו עומד כי ההיא דחולין אף דסוף דינא הוה מה מצינו דיליף מכ"ה וכלאי הכרם הוה נעבדה בו עבירה כמ"ש מהרש"א ז"ל שם בחולין ובפסחים על מה שכתבו התוס' מכ"ה הוה מצי למילף במה מצינו כו' יע"ש אפ"ה היה ק"ו דהיוכיח אינו אלא לבטל הפירכא ועיקר הק"ו מן הראשון כמו לעיל גבי מה הצד דחשיב ק"ו גמור כו' לשיטת של"ה ז"ל יע"ש היטב והוא נלמוד ממסכת סוטה דיליף ק"ו שני עושה שלישי בק"ו מטבול יום יע"ש ברש"י שאף דסוף דינא מה מצינו כתב שם רש"י דהוה ק"ו דבהסתלק הפירכא הק"ו חוזר לאיתנו:

כלל ח

יבאר הא דאמרינן במס' חולין (דף קט"ז) כל מה הצד מגופו פרכינן מעלמא לא פרכינן כו' והנה לאותן הסוברים דמה הצד הוה מה מצינו יש ליתן טעם דמש"ה על מה הצד לא פרכינן מעלמא דמה מצינו כתב הר"ש אלגזי בספרו יבין שמועה והליכות עולם דעל מה מצינו לא פרכינן פלוני יוכיח ולשיטת הסוברים דמה הצד חשיב ק"ו גמור צ"ל דמדה מסורה כך מסיני כמו שאר מידות שכתב שם רש"י ז"ל יע"ש. ובזה יש להקשות על מ"ש הרב הגדול בסוף ספרו על פסק חדש שכתב שם בחולין דליכא למילף חדש ושביעית שמשקין היוצאין מהן כמותן כו' מה להנך כו' דעל מה הצד לא פרכינן פלוני יוכיח ובקונטרס אחרון אשר לי הנקרא פרשת דרכים בדרך השלישי שם אאריך בזה בעזה"י:

כלל ט

יבאר אי דבר הלמד במה מצינו אי פרכינן פירכא לומר פלוני יוכיח או לא. הר"ש אלגזי סובר דעל מה מצינו לא פרכינן מעלמא ולפ"ז יש להקשות בההיא דחולין (דף קט"ו)

ובפסחים (דף כ"ה ע"ב) שכתבו מכ"ה גרידא הוה מצי למילף במה מצינו אלא דניחא ליה למילף בק"ו אכתי יקשה באמת למה לי קרא על אכילה בגזירה שוה קודש קודש מטריפה נילף כולה במה מצינו מכ"ה ואי דחורש בשור וחמור יוכיח הא על מה מצינו לא פרכינן מעלמא דכה"ג פריך הגמרא בחולין א"ה אכילה נמי לייתי בק"ו ומשני כו' חורש בשור וחמור יוכיח משא"כ במה מצינו ליכא למימר כן. ומיהו איכא למימר הא דפריך א"ה אכילה נמי לייתי בק"ו היינו למאי דלא אסיק אדעתיה דכל איסורין שבתורה אינן לוקין אלא דרך אכילתן קשיא ליה שפיר מה שאין כן לפי האמת דפריך א"ה לפרוך מה לכלאי כרם שכן לוקין כו' ומשני מדלא כתיב אכילה בגופה ש"מ לוקין שלא כדרך אכילה ואי לא הוה גזירה שוה תו ליכא למילף אכילה ממה מצינו דמה כ"ה כו' ואין לומר היא גופא נילף דאיכא למימר ש"ה וחמץ שנעבדה בו עבירה יוכיח כמ"ש התוס' בפסחים (דף כ"ו ע"א) יע"ש היטב:

כלל י

יבאר דבר הלמד במה מצינו או ק"ו אין עונשין ממנו ואף במה מצינו אין עונשין וכן הוא בר"ש אלגזי בספרו הליכות עולם וכן הוא מוכח בכמה מקומות וכבר כתבנו לעיל דאף עונש בידי שמים לשיטת התוס' אין עונשין וה"ה במה מצינו ולפ"ז יש להקשות בהא דקידושין (דף נ"ז ע"ב) חולין בעזרה מניין אמרה תורה שחוט שלי בשלי ושלך בשלך מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור אי מה שלי כו' ענוש כרת ת"ל כו' וקשה דהא על כרחך לאו היקשא הוא דאל"כ לא הוה פריך אח"כ מה לשלי בשלך שכן כרת דעל היקשא אין משיבין ועל כרחך במה מצינו הוה וכן כתב בהל' המשנה למלך יסודי התורה יע"ש בפ"ה וא"כ צריך עיון מהיכי תיתי דיהא ענוש כרת דאיצטרך מיעוטא ודוחק לומר דהתוס' סוברים דממה מצינו עונשין ועיין במ"ל שם יע"ש היטב:

כלל יא

יבאר בהא דלאו שאין בו מעשה קיימא לן דאין לוקין עליו והנה במשנה למלך (בהלכות יסודי התורה פ"ה) ובפרשת דרכים בדרך מצותיך הביא שם המ"ל בשם ספר החינוך כלל חדש להרמב"ם ז"ל דלאו שאפשר לעבור מבלי מעשה אף שעבר ע"י מעשה אפילו הכי אין לוקין עליו ומהאי טעמא כתב המשנה למלך דעל איסורי הנאה אינן לוקין עליו כיון שאפשר לעבור מבלי מעשה ובמגיד משנה הלכות שכירות בהא דחסמה בקול כתב להיפך דלאו שאפשר לעבור במעשה אף מבלי מעשה לקי ולא הוה לאו שאין בו מעשה אלא שאי אפשר לעבור במעשה ולדידי שניהם כאחד אינם טובים דהרי הרמב"ם ז"ל בהלכות חמץ ומצה כתב אינו עובר בבל יראה כו' קנה חמץ בפסח או חמצו לוקה שהרי

עשה בו מעשה הניח חמץ ברשותו ובא הפסח אינה לוקה הרי דמחלק בין עשה מעשה או לאו ולספר החינוך לא היה ללקות אף בעשה מעשה ולהמ"מ אף בלא עשה מעשה היה ללקות:

והנה ראיתי לבאר דברי הרמב"ם ז"ל דהלכות מלכים שכתב המלך אסור להרבות לו נשים יותר מי"ח ואינו חייב מלקות אלא בקדושין וביאה כו' עכ"ל וכבר תמהו עליו כולם דאמאי אינה לוקה בקדושין לחוד והנראה דיש לו הוכחה דע"כ לא הקפידה תורה לא ירבה לו נשים היינו דוקא ע"י ביאה דאי לאו הכי לא היה לו ללקות עליו דבקידושין לחוד מצינו לעבור אף מבלי מעשה דהובא בפוסקים והוא נלמוד מגמרא דקדושין (דף ה' ע"א) האומר לאשה הילך מנה ותתקדש לפלוני הר"ז מקודשת לפלוני ופירשו המפרשים דהיינו שאותו הראשון שויא שליח והכסף של שני וא"כ אמאי לוקה בקידש לו אשה אחת יותר מי"ח נשים ואף שעבר ע"י מעשה שקידש בעצמו כיון דאיכא לעבור מבלי מעשה תו לא היה ללקות עליו כמו שכ' ספר החינוך כ"ז להר"מ כמ"ש לעיל אלא על כרחך דלא הקפידה תורה בלא ירבה לו נשים אלא דוקא בביאה ותו לא אפשר לעבור הלאו מבלי מעשה ולכך לוקה שפיר אם עבר וקידש אשה אחת ובא עליה כו' דעיקר הסרת לבו אינו אלא בביאה וקדושין ודוק היטב לפע"ד:

כלל יב

יבאר בדין גזירה שוה יש שתי ענינים האחת דנתקבל תיבות מהדדי ולא מקומות לך לך או כדומה והרשות בידינו ללמוד כל מקום שנאמר אותן תיבות דשוה להדדי ויש עוד ג"ש דנתקבל מקומות עד"מ דילמד ראובן משמעון מתיבות שוות ולא נודע באותן תיבות וזה שמצינו בסנהדרין דמסופק שם דמיהם דמיהם גמרינן או במות ימותו גמרינן והיינו דנתקבל מקומות ולא תיבות:

כלל יג

היכא דמופרך ק"ו לא אמרינן דיו היינו היכא שמפורש מן התורה אבל אי דין הראשון בק"ו אחר לא חשיב מופרך ק"ו ודבר הלמד בג"ש או בהיקשא אי חשיב ככתוב בהדיא או לאו יע"ש בבבא קמא גבי מפץ במת במהרש"א ז"ל יע"ש היטב:

כלל יד

יבאר אי ג"ש עדיפא אי היקשא עדיפא הנה בתוספת בזבחים משמע ובהשולח בגיטין מסקינן דכ"ע ג"ש עדיפא אלא היכא דהג"ש אתי להורות על ענין אחד תו איכא לקיומיה תרוייהו אז אמרינן היקשא עדיפא ובקונטרס אחרון אשר לי אבאר בזה ענין עמוק בסוגיא דקדושין (דף ל"ג) בענין מ"ע שהזמן גרמא יע"ש היטב:

והנה הקשיתי שם על מ"ש התוס' בקדושין ובפסחים פרק כל שעה ואלו עוברין עלה דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות בהיקשא דנשים חייבת במצה ואמאי לא נילף מג"ש ט"ו ט"ו מסוכה דנשים פטורות כמו סוכה כיון דהקישא אתי לשאר דברים כדמסיק בפרק כל שעה דברים הבאים לידי חימוץ יוצאין ידי מצה ואף דג"ש נמי איצטריך ט"ו ט"ו לשאר דברים דארבעה עשר סעודת חייב לאכול בסוכה וביום הראשון חובה כמו פסח מ"מ כיון דתרוייהו כי הדדי נינהו וודאי ג"ש עדיפא כמו דמסקי התוספת בגיטין פרק השולח ובזבחים ותרצתי שם דלמאן דיליף דנשים פטורות מסוכה מהלכה למשה מסיני כדמסיק בסוכה פרק הישן תו לא קשיא דניליף מצה מסוכה בג"ש דאין דנין ק"ו מהלכה וה"ה כל י"ג מדות אין דנין מהלכה כמ"ש במבוא התלמוד לר' שמואל הנגיד דכי אגמריה רחמנא למשה היינו מדבר הכתוב בפירוש ולא מהלכה א"ש ומה דכתבו התוס' דס"ד למילף מג"ש מסוכה היינו אי סוכה ילפינן מהאזרח ואף דלמסקנא דפ' הישן מסקינן דהלכה כבר הארכתי שם בקונטרס אחרון בזה יע"ש היטב:

ועיין במס' קידושין (דף ל"ג) ובספר עצמות יוסף ובספר פני יהושע מה שכתבו שם בזה יע"ש:

בשם חבירי המופלא ומופלג כבוד מוה' חיים אברהם הלוי הורוויץ מזאלקווא:

במסכת חולין (פרק שני) השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשירה השוחט דיעבד אין לכתחילה לא שנים בבהמה עד כמה לישחט וליזול ומשני אאחד בעוף קאי אמר רב כהנא מניין לשחיטה שהיא מן הצוואר שנאמר ושחט ממקום ששח חטהו כו' מקשין העולם אמתני' דלעיל השוחט מן הצוואר שחיטתו כשירה איבעי ליה לר"כ למימר מניין לשחיטה כו' תו ליפרך תיכף אמתני' דהכא:

ונלע"ד ליישב תחלה ולבאר בשמעתין שיטת רש"י ותוס' בשיטתם ואח"כ יסתלק הקושיא ממילא דמקשה הגמרא בסמוך ואימא מלשונו ותו שהייה דרסה חלדה מניין אלא גמרא שחיטה מן הצוואר נמי גמרא וקרא אתא דלא לשווי' גיסטרא כך הוא גירסת רש"י ומקשה תוס' הא גיסטרא שמעינן בסמוך מוזבחת לכך נראה דהכא גרסינן ולטעמיך ורב כהנא קאמר לה שחיטה מצוואר ודאי גמרא אלא דאכתי לא ידעינן אי מן הגרון בסימני' אי מן העורף כמליקה לכך נאמר ושחט וקיימא מלתא דרב כהנא יע"ש וצריך ביאור אמאי מיאן רש"י בגירסת התוס' ולטעמיך תומנא להגמרא להקשות דילמא רב כהנא סבר כפי' התוס' ונראה דרש"י אזיל לשיטתו ואיך שיהיה הפירוש בדברי רב כהנא מקשה הגמ' שפיר ותו שהיה דרסה חלדה כו' דאיתא לעיל (דף כ') מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ומסיק משום דלאו שחיטה היא מפני שהוא מחליד ופי' רש"י

כיון ששחט מן המפרקת ננעץ הסכין תחת העצם כו' ע"ש ומקשה תוס' הא בסכין רחבה ליכא חלדה אלא החלדה מפני ששחט מן המפרקת ושחט הסימנים מלמטה למעלה ועיקר שחיטה היא מן הצוואר יע"ש:

והשתא לשיטת רש"י בחלדה אף אם נאמר דקאמר ר"כ מניין כו' דילמא מן המפרקת כמליקה כפי' התוס' מקשה הגמרא שפיר כיון דשהי' דרסה חלדה גמרא שחיטה מן הצוואר דהיינו מן הגרון בסימנים נמי גמרא דאי מן המפרקת היינו חלדה לדעת רש"י משא"כ לשיטת התוס' דחלדה היינו מלמטה למעלה קאמר רב כהנא שפיר דילמא באמת שחיטה מן המפרקת היא כמליקה והכשר שחיטה כך היא ולאו חלדה היא ולכך גרסי תוס' שפיר ולטעמיך ולפ"ד דבין לרש"י ותוס' קאמר ר"כ מניין לשחיטה כו' היינו דילמא לכתחלה בעינן המפרקת והסימנים אבל דיעבד הוי כשירה סימנים לחוד דוק שם בתוספת היטב והשתא גם בשחט ב' סימנים בבהמה נמי איכא דיעבד כיון שלא שחט המפרקת לפי ס"ד והשתא תו לא צריכין למימר דהשוחט אאחד בעוף כיון דגם בבהמה איכא דיעבד אם נאמר שהשחיטה מן המפרקת וזו הוה קושי' ר"כ מנין כו' הכא ותו לא מידי ודוק:

כתב הרמב"ם בהל' תמורה כל הממיר לוקה ואף שאין בו מעשה מפי השמועה למדו חוץ מנשבע וממיר ומקלל כו' וכתב הכ"מ יש לתמוה על רבינו דהא מסיק בגמרא דר' יוחנן אמר לתנא לא תיתני ממיר דבדיבורו עביד מעשה עכ"ל ונראה לישב והוא דהר"מ כתב שם ולמה לוקין על לאו זה והלא לאו הניתק לעשה מפני שהלאו כולל יחיד וצבור והעשה אינו אלא ביחיד דשותפין וצבור אין עושין תמורה עכ"ל ולכאורה יש לתמוה דאמרינן בריש תמורה למה לי קרא לרבוי אשה בתמורה והלא הושוו אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ומשני ה"מ לאו השוה בכל אבל תמורה לאו שאין שוה שכל כו' הרי בהדיא דצבור אינן חייבין במלקות אם המירו וא"כ גם הלאו אינו כולל אלא יחיד אבל הנראה בזה דמאי טעמא נימא דצבור אינם חייבין אם המירו בהמה בבהמה וצריך לומר דאביי ורבא מחולקין דאביי אמר דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד דאי עביד מהני דאי לא אמאי לקי וא"כ בצבור דלא מהני דהצבור והשותפין אין עושין תמורה ודאי דלא לקי משא"כ לרבא דאמר לא מהני והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא שפיר כתב הר"מ דצבור חייבין והלאו כולל גם צבור דהלכתא כרבא לחד פירושא שכתב המ"מ בהל' שאלה ושכירות דהלכתא כרבא ויש שם עוד פירושים דהלכתא כאביי בהך מילתא והנה אם נאמר דהר"מ פסק כרבא כמ"ש המ"מ א"ש ולפי זה הדרא קושית הגמרא לדוכתי' למה לי קרא לרבוי נשים הא הושוו לכל עונשין שבתורה דליכא למימר דלאו

שאין שוה בכל אלא צ"ל כגירסא שניה שהביא רש"י ז"ל עלה דהך למה לי לרבוי נשים ה"מ לאו שיש בו מעשה א"כ ע"כ בהכרת דתמורה חשיב לאו שאין בו מעשה ומפי השמועה למדו ודוק היטב:

סליקו הכללים בעזה"י